

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lipca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

Mariusz Grzegorz Wilczyński (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa M.Ś.

przeciwko J.P. i A.P.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 lipca 2026 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Bytomiu z 30 września 2010 r., sygn. I 2 Nc 5319/10,

**uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę
do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bytomiu.**

Paweł Czubik

Janusz Niczyporuk

Mariusz Grzegorz Wilczyński

(E.C.)

UZASADNIENIE

W uzasadnieniu pozwu z 8 września 2010 r. o zapłatę odszkodowania w wysokości 840 zł powód M.Ś. podniósł, że pozwani J.P. i A.P. zobowiązali się wobec niego w umowie z 12 grudnia 2009 r. do zwrotu pożyczki w wysokości 400,00 zł do 8 stycznia 2010 r. wraz z kosztami umownymi w wysokości 120,00 zł. Strony umówiły się także, że pożyczkodawca w przypadku nieterminowej spłaty pożyczki będzie naliczał pozwanym odszkodowanie w wysokości 120,00 zł miesięcznie. Mimo wezwania do zapłaty przez powoda, pozwani nie uregulowali należności.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym 30 września 2010 r., sygn. akt I 2 Nc 5319/10, Sąd Rejonowy w Bytomiu zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 840,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 28 września 2010 r. Nakaz ten uprawomocnił się bez zaskarżenia. Sąd Rejonowy w Bytomiu nadał mu klauzulę wykonalności 17 listopada 2010 r.

Prokurator Generalny na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 622, dalej: „u.SN”) wniósł 23 listopada 2023 r. od powyższego orzeczenia skargę nadzwyczajną, powołując się na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej tj. zasady zaufania obywatela do państwa, a w konsekwencji pewności co do prawa, z którą wiąże się bezpośrednio zasada bezpieczeństwa prawnego, które winno być rozumiane nie tylko formalnie, jako przewidywalność działań władzy publicznej, ale także jako skuteczne zabezpieczanie dóbr życiowych człowieka i jego interesów oraz realizację prawa do sądu, w tym szczególnie ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

Zaskarżonemu orzeczeniu skarżący zarzucił na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN:

I. naruszenie zasad, wolności oraz praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2, art. 20, art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, takich jak zasada zaufania do państwa oraz zasada bezpieczeństwa prawnego, społecznej gospodarki rynkowej oraz prawa obywatela do sądu, wyrażającego się w prawie do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami

sprawiedliwości i rzetelności procesu oraz ochrony konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, co nastąpiło w wyniku braku zbadania przez Sąd - przy wydawaniu nakazu zapłaty przeciwko zobowiązanemu, potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy z 12 grudnia 2009 r., z której wynikało zobowiązanie pożyczkobiorcy do zwrotu kwoty pożyczki 400,00 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 120,00 zł, a w konsekwencji przez wydanie nakazu zapłaty w sytuacji, gdy zapisy w zakresie „odszkodowania”, naruszały zasadę swobody umów z art. 353¹ k.c., były sprzeczne z przepisami prawa materialnego i zasadami współżycia społecznego, a przez to nieważne na zasadzie art. 58 § 2 k.c. i wskazywały na bezzasadność powództwa w tej części, uniemożliwiając tym samym wydanie nakazu;

- nieuwzględnienie konsumenckiego charakteru rozpoznawanej sprawy, niezbadanie przez Sąd z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie, w sytuacji, gdy w sposób istotny naruszały równowagę kontraktową na niekorzyść pozwanych i implikowało obowiązek zbadania przez Sąd jej postanowień, nieskierowanie sprawy do rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym, zaś zaniechanie powyższego skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem się strony powodowej, a także godziło w prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jako sprawiedliwości proceduralnej mającej zapewnić pozwanym rzetelność prawa do sądu i pozbawiło stronę pozwaną skutecznej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi wynikającymi z art. 7 ust. 1 Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich (Dz.U.UE.L. 1993.95.29; dalej: „Dyrektywa 93/13”);

II. naruszenie w sposób rażący:

- przepisów prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa pożyczki zawarta pomiędzy powodem M.Ś. a J.P. i A.P., na podstawie której pożyczkobiorca zobowiązał się do zwrotu kwoty pożyczki 400,00 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 120,00 zł, jest w całości ważna, zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej zapisy są sprzeczne z celem i naturą umowy pożyczki, a także z

zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą,

- przepisów prawa materialnego – „art. 385¹ § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na zaniechaniu przez Sąd realizacji obowiązku kontroli postanowień umowy pożyczki z 12 grudnia 2009 r. pod kątem ich abuzywności, podczas gdy w jej zapisach stosunek kosztów pozaodsetkowych w postaci opłaty odszkodowawczej w wysokości 120,00 zł miesięcznie do wysokości rzeczywiście udzielonej pożyczki J.P. i A.P. w kwocie 400,00 zł, stanowił niedozwolone zastrzeżenie umowne prowadzące do rażącej i niczym nieuzasadnionej nierównowagi obowiązków stron na niekorzyść pozwanych jako konsumentów”,

- przepisów prawa materialnego, tj. art. 471 k.c. i art. 473 § 1 k.c. przez niewłaściwe ich zastosowanie oraz zasądzenie na rzecz powoda dochodzonej należności w postaci „odszkodowania”, a w istocie kary umownej w wysokości 840,00 zł za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji, gdy kara umowna może być zastrzeżona jedynie na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania świadczenia niepieniężnego, a zawarta w § 15 umowy pożyczki łączącej powoda i pozwanych z 12 grudnia 2009 r. klauzula przewidująca „odszkodowanie” w wysokości 120,00 zł miesięcznie, czyli 360 % w skali roku była niedopuszczalna jako sprzeczna z normą bezwzględnie obowiązującą i nieważna w świetle art. 58 § 1 k.c.,

- przepisów prawa procesowego, tj. art. 499 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i orzeczenie w postępowaniu upominawczym zgodnie z żądaniem pozwu o obowiązku zapłaty przez pozwanych kwoty „odszkodowania” w wysokości 840,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 28 września 2010 r., podczas gdy z treści pozwu, a nadto dołączonej do niego umowy pożyczki w sposób oczywisty wynika, że roszczenie skierowane wobec J.P. i A.P. w zakresie żądania we wskazanej wysokości „odszkodowania” było oczywiście bezzasadne, albowiem było nieważne na zasadzie art. 58 § 1 i § 3 k.c., jako sprzeczne z przepisem art. 353¹ k.c., nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nie mógł zatem być wydany.

Mając powyższe na względzie, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty z 30 września 2010 r. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bytomiu z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie.

Jak wynika z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub

2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną, co do zasady, wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna w terminie roku od dnia rozpoznania (art. 89 § 3 zd. 1 u.SN). Na podstawie art. 115 § 1 u.SN, przejściowo, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. W takim przypadku, według art. 115 § 1a u.SN, skarga od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie ustawy, może być wniesiona jedynie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Zgodnie

zaś z art. 90 § 1 u.SN od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga może być wniesiona tylko jeden raz.

Skargę nadzwyczajną należy traktować jako instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Celem tego szczególnego środka jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie SN z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19 oraz wyroki SN z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 17 maja 2023 r., II NSNc 125/23; 24 lipca 2024 r., II NSNc 343/23). Należy jednak podkreślić, że rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tego środka prawnego powinna dotyczyć wyłącznie tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Podmiot, który wnosi skargę nadzwyczajną, ma w pierwszej kolejności obowiązek wykazania wystąpienia w danej sprawie co najmniej jednej z przesłanek szczegółowych, czyli uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji RP, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), z drugiej natomiast, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP; zob. wyroki SN z: 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 5/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 15 maja 2024 r., II NSNc 371/23). Ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), a przez to stabilności prawa, należy do fundamentów demokratycznego państwa prawnego. Z tego powodu - jak podnosi

się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „ETPC”) - nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującym fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, które niweczą podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwości (zob. wyrok ETPC z 24 lipca 2003 r., Riabikh przeciwko Rosji, skarga nr 52854/99). Nie mogą przy tym inicjować w istocie dodatkowej kontroli instancyjnej. Na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dopuszczalny środek kontroli musi sprawiedliwie wyważyć pomiędzy prywatnymi interesami a ochroną pewności prawa, w tym ochroną powagi rzeczy osądzonej, od których zależy efektywność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest zatem takie określenie jej przesłanek, aby mogła ona służyć eliminowaniu z obrotu prawnego orzeczeń sądowych obarczonych wadami o zasadniczym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Stwierdzone naruszenia muszą w konsekwencji być tak poważne, ażeby względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki SN z: 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 5/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 24 lipca 2024 r., II NSNc 306/23).

Sąd Najwyższy, analizując skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego, nie stwierdził, aby istniały jakiegokolwiek okoliczności mogące wskazywać na to, że jest ona niedopuszczalna. Należy zauważyć, że Prokurator Generalny jest jednym z dwóch podmiotów wymienionych w art. 115 § 1a u.SN, uprawnionych do wnoszenia skarg nadzwyczajnych od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Zaskarżony nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w Bytomiu nie może być obecnie wzruszony poprzez uchylenie bądź zmianę na skutek wniesienia innych przewidzianych prawem nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Co więcej w sprawie dotychczas nie doszło do wniesienia żadnej innej skargi nadzwyczajnej. Podsumowując, nie ma przeszkód, aby rozpoznać merytorycznie skargę nadzwyczajną, którą wniósł Prokurator Generalny.

Za utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego należy uznać stanowisko, zgodnie z którym konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej

kolejności dokonać oceny przesłanek szczegółowych tej skargi, w dalszej natomiast analizy, czy w przypadku uznania chociażby jednej z nich za uzasadnioną, wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna).

Prokurator Generalny sformułował w rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej przeciwko zaskarżonemu nakazowi zapłaty zarzuty odwołujące się do dwóch przesłanek szczegółowych, które zostały wymienione w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN.

Na początek należy uznać, że w pełni uzasadniony okazał się zarzut dotyczący rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż umowa pożyczki była ważna i zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej postanowienia były sprzeczne z celem oraz naturą takiego stosunku zobowiązaniowego, jak również z zasadami współżycia społecznego oraz art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na niewywiązaniu się przez Sąd Rejonowy z obowiązku kontroli postanowień umowy pod kątem ich abuzywności oraz art. 471 k.c. i art. 473 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie na rzecz powoda dochodzonej należności w postaci „odszkodowania”, a w istocie odsetek w wysokości 120 zł miesięcznie, czyli aż 360 % w skali roku.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że wydanie przez Sąd Rejonowy nakazu zapłaty, zasądzającego odsetki, które drastycznie przekraczają dopuszczalną wysokość doprowadziło do zaaprobowania ich lichwiarskiego charakteru. Stanowi to formę rażącego naruszenia prawa i elementarnych zasad współżycia społecznego. Sąd Najwyższy w wyroku z 4 października 2022 r. (I NSNc 731/21) słusznie przyjął, że, „[k]orzystanie z prawa podmiotowego pożyczkodawcy, jako dysponenta określonej wartości ekonomicznej, z nadmiernego oprocentowania jest sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa zobowiązań: zasadami uczciwości w obrocie, uczciwego zarobku, rzetelności strony stosunku umownego i tymi wartościami, które kierują uczciwym społeczeństwem w potocznym rozumieniu tych terminów. Postanowienia umowy o charakterze lichwiarskim, które zastrzegają rażąco wygórowane odsetki – zarówno kapitałowe, jak i te naliczane w razie opóźnienia w spłacie pożyczki – nie są dopuszczalne, ani w obrocie powszechnym, ani profesjonalnym” (por. również wyroki Sądu Najwyższego z: 27 lipca 2000 r., IV

CKN 85/00; 25 stycznia 2023 r., II NSNc 146/23; 8 listopada 2022 r., I NSNc 123/22; 9 października 2024 r., II NSNc 445/23).

Konsekwencją wskazanego naruszenia jest nieprawidłowe zastosowanie przepisów prawa procesowego, tj. art. 499 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. Nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym na podstawie tych przepisów, jeżeli według treści pozwu roszczenie jest oczywiście bezzasadne. Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa, o oczywistej bezzasadności można mówić wówczas, gdy z treści pozwu wynika wyraźnie, że powodowi nie przysługuje prawo żądania od strony pozwanej danego świadczenia na podstawie przytoczonych okoliczności faktycznych, o czym rozstrzygają przepisy prawa materialnego (zob. wyrok SN z 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 35/20). W niniejszej sprawie, jak już powiedziano, zastrzeżenie w umowie pożyczki odsetek (w formie zakamuflowanej) o charakterze lichwiarskim stanowiło rażące naruszenie prawa i zasad współżycia społecznego. Zgodnie zaś z art. 58 § 2 k.c., czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego jest nieważna. Sąd Rejonowy całkowicie zlekceważył wskazane okoliczności, wydając zaskarżony nakaz zapłaty.

Mając powyższe na uwadze, należało uznać zasadność sformułowanych przez Prokuratora Generalnego w skardze zarzutów. Przy czym naruszenia oparte na przesłance z art. 89 § 1 pkt 2 u.SN trzeba ocenić jako noszące cechy naruszenia o charakterze rażącym. Według stanowiska zajmowanego jednolicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, rażące naruszenie prawa ma miejsce wówczas, gdy zaskarżone orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć, gdy było wynikiem rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa (zob. wyrok SN z 13 stycznia 2021 r., I NSNc 51/20 oraz powołane tam orzecznictwo). Dodatkowo uznaje się, że naruszenie prawa ma rażący charakter wtedy, gdy w jego następstwie powstają skutki, które są niemożliwe do aprobaty w świetle wymagań praworządności lub też takie, które powodują niemożność akceptacji zaskarżonego orzeczenia jako aktu, który został wydany przez organ praworządnego państwa (zob. wyrok SN z 20 marca 1996 r., II PRN 4/96 i z 5 maja 2021 r., I NSNc 159/20). Zbliżone stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 8 czerwca 2021 r., I NSNc 25/19, wskazując, że „[r]ażący charakter naruszenia prawa, o którym mowa

w art. 89 § 1 pkt 2 ustawy z 2017 r. o Sądzie Najwyższym, winien uprawdopodobniać tezę o konieczności uchylecia zaskarżonego orzeczenia celem urzeczywistnienia zasady konstytucyjnej z art. 2 Konstytucji RP” (zob. wyrok SN z 24 marca 2021 r., I NSNc 134/20).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy uznać, że o rażącym naruszenia prawa przesądziło przyznanie pierwszeństwa zasadzie swobody umów przed zgodnością ich treści z zasadami współżycia społecznego, a tym samym zalegalizowanie nadmiernie wygórowanych odsetek. Ponadto o rażącym naruszeniu prawa zdecydował także status konsumenta obojga pozwanych. Jak wynika z art. 22¹ k.c., konsumentem jest osoba fizyczna, która dokonuje z przedsiębiorcą czynności prawnej bezpośrednio niezwiązanej z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Konsumentowi, który w stosunkach z profesjonalnymi podmiotami występuje jako strona słabsza, przysługuje szczególny rodzaj ochrony prawnej. Sąd Rejonowy w Bytomiu, wydając zaskarżony nakaz zapłaty, doprowadził do naruszenia konstytucyjnej normy wynikającej z art. 76 Konstytucji RP, zgodnie z którą, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres zaś tej ochrony określa ustawa. Sąd nie tylko nie zapewnił pozwanym należytej ochrony przed nieuczciwymi praktykami ze strony powoda, ale doprowadził w istocie do zasądzenia odsetek, których wysokość pozostawała w oczywistej i rażącej sprzeczności z obowiązującym prawem.

Należy zaznaczyć, że stwierdzenie wystąpienia przesłanek szczegółowych skargi nadzwyczajnej samodzielnie nie jest wystarczające dla wykluczenia zaskarżonego orzeczenia z obrotu prawnego. W dalszej kolejności należy bowiem ustalić czy uchylenie tego orzeczenia jest „konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej” (art. 89 § 1 *in principio* u.SN).

Przewidziana w art. 2 Konstytucji RP zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej ma charakter kompleksowy. Jest ona wywodzona z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa prawnego jednostki, pewności co do prawa, przewidywalności stanowionego prawa, lojalności państwa względem obywateli, co powinno budować zaufanie jednostki

do Państwa. Bezpieczeństwo prawne obywateli należy rozumieć nie tylko w sposób formalny jako przewidywalność działań władzy publicznej, ale także jako skuteczne zabezpieczenie dóbr życiowych i interesów danego obywatela.

Należy zgodzić się ze skarżącym, że wydanie przez Sąd Rejonowy zaskarżonego nakazu zapłaty doprowadziło nie tylko do naruszenia obowiązującego porządku prawnego, lecz również wartości chronionych przez system prawa, co jest niewątpliwie sprzeczne ze sprawiedliwością społeczną. Jednym z zadań sądów orzekających w sprawach cywilnych jest bowiem niedopuszczenie do legalizowania zachowań sprzecznych z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Jedynie taki standard ochrony odpowiada zasadzie demokratycznego państwa prawa, które urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyrok SN z 24 lipca 2024 r., II NSNc 306/23). Należy zauważyć, że w orzecznictwie przyjmuje się, iż eliminowanie z obrotu nadmiernych, lichwiarskich odsetek, które grożą tzw. „pętlą zadłużenia” jest celem prawa (zob. np. wyroki SN z: 22 czerwca 2022 r., II NSNc 592/21 i z 5 października 2023 r., II NSNc 119/23). Sąd, wydając zaskarżony nakaz zapłaty, nie sprostął temu zadaniu. Wydanie nakazu zapłaty uwzględniającego nadmiernie wygórowane odsetki stanowiło rażące naruszenie prawa konsumenta. W tej sytuacji, aby doprowadzić do zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej należało uchylić zaskarżone orzeczenie.

Wystąpienie przesłanek szczegółowych oraz przesłanki funkcjonalnej określonej w art. 89 § 1 u.SN przemawia za stanowiskiem, że uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest środkiem proporcjonalnym, który pozwoli zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji RP.

Należy dodać, że uwzględnieniu skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego nie stoi na przeszkodzie art. 115 § 2 u.SN. Przepis ten stanowi, że jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło pięć lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których

wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka oraz obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

W sprawie, której dotyczy skarga, od wydania zaskarżonego nią nakazu zapłaty upłynęło już ponad pięć lat, co według powołanego wyżej art. 115 § 2 u.SN samodzielnie przemawiałoby przeciwko jego uchyleniu. Zdaniem Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę, konieczność ochrony praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji uzasadnia jednak wydanie ostatecznie orzeczenia, o którym mowa w art. 91 § 1 zd. pierwsze u.SN. Sam fakt zasądzenia od pozwanych przez Sąd Rejonowy tak wysokich odsetek za opóźnienie stanowi przejaw rażącej ingerencji w ich prawa majątkowe, a w szczególności w prawo własności, które znajduje ochronę w art. 64 Konstytucji RP.

Z omówionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 91 § 1 zd. pierwsze u.SN.

(E.C.)

[r.g.]